

Asia: VN/30101/2021

Lausuntopyyntö virkarikossäännösten uudistamista koskevista selvityksistä

Onko muutoksia tapahtunut siinä, missä laajuudessa rikosoikeudellinen virkavastuu on katsottava tarpeelliseksi?

Vastaus

Vammaisfoorumi katsoo, että rikosoikeudellinen virkavastuu on toimeenpantava mahdollisimman kattavasti ja tehokkaasti. Rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan sääntelyn alaa ei tule ainakaan supistaa. Rikosoikeudellisen sääntelyn viimesijaisuudesta huolimatta virkavastuulla tulisi olla todellista merkitystä ja vaikutusta viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden toiminnassa. Sosiaalihuollon, ja erityisesti vammaispalveluiden osalta virkavastuu ei useinkaan realisoidu, vaikka lakeja jätetään tarkoituksellisesti noudattamatta. Vammaisfoorumi on huolestunut kehityksestä, joka on tapahtunut varsinkin vammaispalveluiden järjestämisvastuun siirryttyä kunnilta hyvinvointialueille.

Vammaisfoorumin jäsenjärjestöjen tietoon on tullut paljon yhteydenottoja siitä, ettei lakia ole noudatettu. Tämä koskee mm. määräaikoja, jolloin viranomaisen olisi tullut vastata kansalaiselle sekä voimassa olevien vammaispalvelupäätösten yksipuolista muuttamista (hallintolain 6 §:n tarkoittaman luottamuksensuojan rikkominen). Lainvastaisuudet liittyvät niin päätöksentekoon, toimintakäytäntöihin kuin asiakkaiden kohteluunkin. Eri tilanteita tulisi tarkastella virkavelvollisuuden tai tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisena. Tosiasiassa rikosoikeudellinen virkavastuu saadaan usein katoamaan, kun sen sijasta voidaan vedota hallinto-oikeudelliseen muutoksenhakuoikeuteen, jonka tarjoama oikeussuoja varsinkin heikommassa asemassa olevalle vammaispalvelun asiakkaalle on kuitenkin monesti näennäistä. Tuntuu myös siltä, että tällaisen tosiasiallisen virkavastuun häviämisen myötä osa vammaispalveluiden viranhaltijoista kokevat voivansa toimia lähes ”omien sääntöjensä” mukaan.

Har det skett ändringar i fråga om behovet av omfattningen av straffrättsligt tjänsteansvar?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisessa virkavastuussa säilyttää laaja ja suppea virkavastuu, vai tuleeko virkavastuun eri henkilöryhmissä olla yhtä laajaa?

Vastaus

Vammaisfoorumi katsoo, että virkavastuu tulee olla kaikissa eri henkilöryhmissä yhtä laajaa, koska yhdenvertaisuus sitä edellyttää. Asialla on myös merkitystä kaikkien asianosaisten oikeussuojan kannalta.

Bör inom straffrättsligt tjänsteansvar bibehållas brett och snävt tjänsteansvar eller bör tjänsteansvaret i olika persongrupper vara lika omfattande?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisen virkavastuun aineellisena keskeisperusteena julkisen vallan käyttämisen (RL 40:11 5 kohta) sijaan olla julkisen hallintotehtävän/julkisen tehtävän hoitaminen?

Vastaus

Yhteiskunnan toimintaympäristön muutosten myötä sote mukaan lukien on perusteltua painottaa julkisen hallintotehtävän / julkisen tehtävän hoitamista.

Bör den materiella centralgrunden för det straffrättsliga tjänsteansvaret i stället för utövning av offentlig makt (SL 40:11 5 punkten) vara skötseln av offentlig förvaltningsuppgift/offentligt uppdrag?

Svaran

-

Huomioita rikosoikeudellisen virkavastuun henkilöryhmistä?

Vastaus

-

Observationer gällande persongrupperna av straffrättsligt tjänsteansvar?

Vastaus

-

Voitaisiinko rikosoikeudellisen virkavastuusäätelyn rakennetta kehittää huomioon ottaen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate?

Vastaus

-

Kan strukturen hos den straffrättsliga tjänsteansvarsregleringen utvecklas under beaktande av den straffrättsliga legalitetsprincipen?

Svaran

-

Näkemyksenne rikoslain ulkopuolisista rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä?

Vastaus

-

Er åsikt om de straffrättsliga tjänsteansvarsreglerna utanför strafflagen?

Vastaus

-

Mahdollisia kehittämistarpeita rikoslain yksittäisissä virkarikossäännöksissä?

Vastaus

Erityisesti selvityksessä on runsaasti oikeuskäytäntöä yksittäisten mutta varsin yleisluonteisesti kirjoitettujen virkarikossäännösten tulkinnasta. Sote -palveluihin liittyen pääpaino ali- ja ylioikeusratkaisuissa on lääkärin rikosoikeudellisen vastuun määrittelyssä lääketieteellisten tutkimusten tai hoidon puutteellisuudesta, josta on aiheutunut vahinkoseurauksia potilaalle. Vaikka vammaisten henkilöiden ryhmä ei ole yhtenäinen eivätkä vammaiset ole yksinomaan sote -kansalaisia eli heidän asemansa ei tyhjenny mahdollisten sote -palveluiden käyttöön, niin haasteita sosiaalipalveluiden sisällä virkavastuun määrittelyssä on ollut olemassa.

Korkein oikeus (2009:86) arvioi rikosvastuun toteutumista tapauksessa, jossa vammaispalvelulain mukaan tuli laatia kaikissa tilanteissa palvelusuunnitelma. Erään kaupungin toimintakäytäntönä oli se, ettei pelkästään yhden vammaispalvelun, kuten kuljetuspalvelun myöntämiseksi laadittu palvelusuunnitelmaa. Vammaispalveluiden asiakkaan kohdalla näin oli menetelty eikä laissa säädettyä palvelusuunnitelmaa oltu laadittu. KKO totesi tämän menettelyn olevan lainvastainen mutta yksittäisen virkamiehen ei katsottu olleen rikosvastuussa tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta. Vastuusuhteiden epäselvyys vaikutti ylimmän oikeuden tulkintaan tilanteessa. Vammaisfoorumin mielestä tämäkin oikeustapaus osoittaa, ettei selkeän lainsäädännöstä ilmi käyvän oikeusohjeen rikkominen johda sosiaalipalveluiden puolella rikosvastuuseen.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus koskee myös oikeussuojan saatavuutta. Artiklassa 13 säädetään vammaisen henkilön tehokkaan oikeussuojan saatavuudesta. Tehokas oikeussuoja tulee toteutua niin hallinto-, rikos- ja siviilioikeudellisissa prosesseissa. Oikeusprosessissa on otettava huomioon mahdolliset menettelylliset mukautukset vammaisen tarpeita vastaavasti.

Eventuella utvecklingsbehov beträffande strafflagens enskilda bestämmelser om tjänstebrott?

Svaran

-

Mahdollisia kehittämistarpeita virkarikosten seuraamuksissa?

Vastaus

Vammaisfoorumin pitää hieman erikoisena varoitusta rikoslaissa säädettyinä seuraamuksena esim. tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen (RL 40:10). Varoitus on kuitenkin selkeä hallinto-oikeudellinen seuraamus. Varoitus rikosoikeudellisena seuraamuksena vaikuttaa muodollisbyrokraattiselta ratkaisulta, joka ei ole tehokas oikeusseuraamus.

Eventuella utvecklingsbehov i fråga om påföljderna för tjänstebrott?

Svaran

-

Arvionne arviomuistiossa esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Vammaisfoorumi kannattaa arviomuistiossa esiin nostettua painopisteen siirtymää julkisesta vallankäytöstä julkisen hallintotehtävän hoitamiseen toimintaympäristön muutoksen seurauksena.

Er bedömning om förslagen i promemorian?

Svaran

-

Arvionne selvityksessä esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Selvityksessä nostetaan esiin viranhaltijoiden virkavastuusäntelyn kehittäminen nimenomaan substanssipuolella. Vammaisfoorumiä hieman huolestuttaa kehitys, kun on ollut havaittavissa tällaista byrokratialla perustelemista. Virkavastuun toteuttaminen on ollut sattumanvaraista ja painottuu sote -puolellakin pikemminkin terveydenhuollon ammattilaisiin potilasvahingoissa tai luvattomissa tietojenkatselu-urkinnoissa, mutta sosiaalipuolen viranhaltijoiden virkavastuu esim.

vammaispalveluiden osalta ei juurikaan toteudu palveluiden laiminlyönti- tai virkavirhetyyppisissä tilanteissa vrt. KKO 2009:86.

Er bedömning om förslagen i utredningen?

Svaran

-

Muita huomioita

Vastaus

-

Övriga synpunkter

Svaran

-

Ignatius Katri
Vammaisfoorumi ry - puheenjohtaja Veera Florica Rajala, pääsihteeri Anni
Kyröläinen p. 045 217 4936 anni.kyrolainen@vammaisfoorumi.fi